

**O‘ZBEKISTON MILLIY SPORT TURLARINING YOSH AVLOD
TARBIYASIDAGI ROLI (KURASH, CHAVANDOZLIK MISOLIDA).****Burxonov Bahodir Hayotov**

*O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Malaka
oshirish instituti Jismoniy tayyorgarlik sikli o‘qituvchisi*
bahodirburxonov87@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonning milliy sport turlari – kurash va chavandozlikning yosh avlod tarbiyasidagi o‘rni tahlil qilinadi. Ushbu sport turlari orqali yoshlarning jismoniy, ma’naviy va axloqiy kamolotiga qanday ta’sir ko‘rsatilayotgani yoritiladi. Shuningdek, milliy sport turlarining vatanparvarlik ruhini shakllantirish, ijtimoiy faollikni oshirish va sog‘lom turmush tarzini targ‘ib etishdagi ahamiyati ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar: milliy sport, kurash, chavandozlik, yoshlar tarbiyasi, ma’naviy kamolot, vatanparvarlik, sport madaniyati.

**РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ ВИДОВ СПОРТА УЗБЕКИСТАНА В
ВОСПИТАНИИ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ
КУРАША И ВЕРХОВОЙ ЕЗДЫ).***Бурхонов Баходир Хайтович**Преподаватель цикла физической подготовки**Институт повышения квалификации**Министерство внутренних дел Республики Узбекистан*bahodirburxonov87@gmail.com

Аннотация: В данной статье рассматривается роль национальных видов спорта Узбекистана — кураша и верховой езды — в воспитании подрастающего поколения. Раскрывается, как эти виды спорта влияют на физическое, духовное и нравственное развитие молодежи. Особое внимание уделяется значению национального спорта в формировании патриотизма, повышении социальной активности и пропаганде здорового образа жизни.

Ключевые слова: национальный спорт, кураш, верховая езда, воспитание молодежи, духовное развитие, патриотизм, спортивная культура.

**THE ROLE OF UZBEKISTAN’S NATIONAL SPORTS IN EDUCATING THE
YOUNGER GENERATION (A CASE STUDY OF KURASH AND
HORSEBACK RIDING).**

Burkhonov Bahodir Hayotovich
Teacher of physical training cycle
Institute of advanced training
Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan
bahodirburxonov87@gmail.com

Abstract:. This article explores the role of Uzbekistan's national sports — kurash and horseback riding — in the upbringing of the younger generation. It analyzes how these traditional sports contribute to the physical, moral, and spiritual development of youth. The paper also highlights the importance of national sports in fostering patriotism, increasing social engagement, and promoting a healthy lifestyle.

Keywords: national sport, kurash, horseback riding, youth education, spiritual development, patriotism, sports culture.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida har bir millat o'zining madaniyati, urf-odatlarini, an'analari va ayniqsa, milliy sport turlarini asrab-avaylashi, rivojlantirishi va uni yosh avlod tarbiyasiga singdirishi dolzarb masalaga aylanmoqda. O'zbekiston milliy sport turlaridan bo'lgan kurash va chavandozlik nafaqat jismoniy chiniqish, balki ma'naviy kamolot vositasi sifatida ham e'tirof etiladi. Ular yoshlar qalbida vatanparvarlik, jasurlik, intizom, fidoyilik kabi ijobiy fazilatlarni shakllantiradi.

Asosiy qism

Milliy sport – madaniyat va tarbiyaning ajralmas bo'lagi. O'zbekistonning boy madaniy merosi tarkibida milliy sport turlari alohida o'rin egallaydi. Ular xalqning qadimiy urf-odatlarini, an'analari, hayot tarzi va jismoniy madaniyatining ifodasidir. Ayniqsa, kurash va chavandozlik kabi sport turlari nafaqat xalq og'zaki ijodining, balki tarbiyaviy tizimning ajralmas qismiga aylangan. Bu sport turlarining asosiy vazifasi – yoshlarni jismonan sog'lom, ruhan barqaror va ma'naviy yetuk shaxs etib tarbiyalashdan iboratdir.

Milliy sport turlarining asosiy ustunliklaridan biri – ularning milliy qadriyatlarga, axloqiy me'yorlarga asoslanganligidir. Bu esa zamonaviy jamiyatda yoshlarga sog'lom hayot tarzini tanlashda, yot g'oyalardan himoya qilishda va ijtimoiy faolligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Kurash – mardlik va halollik maktabi. Kurash O'zbekistonda qadim zamonlardan buyon keng tarqalgan sport turi bo'lib, u faqatgina jismoniy kurash emas, balki ma'naviy halollik, sabr-toqat va o'zini tuta bilish madaniyatini ham o'rgatadi. Tarixiy manbalarda kurash haqida miloddan avvalgi davrlarga oid yozuvlarga duch kelamiz. Bu sport turi asrlar davomida xalqimizning harbiy tayyorgarligi, bayramlari va marosimlarida muhim rol o'ynagan.

Kurash yoshlar tarbiyasida quyidagi jihatlar bilan alohida ahamiyatga ega:

- *Jismoniy rivojlanish*: Kurash bilan shug‘ullanuvchi yoshlar sog‘lom va chiniqqan bo‘ladi. Bu ularning hayotiy faoliyatini faollashtiradi, immunitetini kuchaytiradi.
- *Axloqiy-ruhiy tarbiya*: Kurashda yutishdan ko‘ra halol o‘ynash, raqibga hurmat bilan munosabatda bo‘lish muhim hisoblanadi. Bu esa yoshlarda axloqiy fazilatlarni shakllantiradi.
- *Milliy g‘urur va an‘analarni saqlash*: Kurashni rivojlantirish orqali yoshlar xalqining tarixiy merosiga hurmat ruhida voyaga yetadi.

Kurash bugungi kunda nafaqat O‘zbekistonda, balki xalqaro sport maydonlarida ham e‘tirof etilgan. Kurash bo‘yicha jahon chempionatlari, Xalqaro kurash federatsiyasi faoliyati bu sport turining xalqaro nufuzi oshayotganini ko‘rsatadi. Shu orqali o‘zbekistonlik yoshlar jahon sport maydonida o‘zini namoyon qilmoqda.

Chavandozlik – jasorat, estetik tarbiya va milliy o‘zlik timsoli. Chavandozlik ham kurash singari qadimiy tarixga ega sport turi hisoblanadi. U asosan qishloq joylarda rivojlangan bo‘lsa-da, hozirda mamlakat bo‘ylab zamonaviy chavandozlik maktablari, klublar va musobaqalar faoliyat yuritmoqda. Ayniqsa, kopkari, ot ustida poyga, jangovar chavandozlik kabi yo‘nalishlar yoshlar orasida qiziqish uyg‘otmoqda.

Chavandozlik sportining yoshlar tarbiyasidagi roli quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

- *Jasorat va mas‘uliyat hissi*: Ot bilan ishlash, uni boshqarish, unga g‘amxo‘rlik qilish – bu yoshlarda mas‘uliyat hissini, o‘ziga ishonch va qat‘iyatni shakllantiradi.
- *Tabiat va hayvonotga mehr*: Otda yurish orqali bola tabiat bilan bevosita aloqaga kirishadi, bu esa ekologik tarbiyaning samarali shakliga aylanadi.
- *Estetik va madaniy tarbiya*: Ot ustidagi harakatlar, maxsus kiyimlar, an‘anaviy marosimlar orqali estetik did, milliy iftixor va madaniyatga hurmat shakllanadi.

Chavandozlik yoshlar uchun nafaqat sport, balki san‘at, madaniyat va hayot tarzi bo‘lib xizmat qilmoqda. Ular o‘zlarining milliy ildizlariga bo‘lgan hurmatni shu orqali amalda namoyon etadilar.

Milliy sport orqali yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish

Bugungi kunda dunyo yoshlarini eng ko‘p tashvishga solayotgan muammolar — ma‘naviy bo‘shliq, giyohvandlik, radikalizm va ijtimoiy befarqlikdir. Milliy sport turlariga jalb etilgan yoshlar esa sog‘lom turmush tarzini tanlaydi, ijtimoiy jihatdan faol va mas‘uliyatli bo‘lib ulg‘ayadi. Ayniqsa, kurash va chavandozlik singari jamoaviy va raqobatga asoslangan sport turlari orqali yoshlar o‘z ijtimoiy rolini anglab yetadi. Musobaqalarda qatnashish, to‘garaklar orqali muntazam shug‘ullanish ularda maqsad sari intilish, mehnatsevarlik va jamoaga sadoqat tuyg‘ularini rivojlantiradi. Bundan tashqari, milliy sportning yana bir ahamiyatli jihat — u iqtidorli yoshlarni aniqlab, sport orqali ularni yuksak cho‘qqilarga olib chiqish imkonini beradi. Bu esa sport orqali ijtimoiy lift vazifasini bajaradi.

Davlat siyosati va milliy sportni rivojlantirish strategiyasi

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasi hukumati tomonidan milliy sport turlarini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Prezident qarorlari va farmonlarida milliy sport turlarini saqlab qolish, ularni xalqaro miqyosga olib chiqish, sport infratuzilmasini yaxshilash, maktab va oliy ta‘lim muassasalarida milliy sport turlarini joriy etish kabi muhim vazifalar belgilanmoqda. Masalan, “Yoshlar–kelajagimiz” dasturi doirasida sport bilan shug‘ullanuvchi yoshlar uchun imkoniyatlar kengaytirildi, milliy sport markazlari ochildi, xalqaro musobaqalarda ishtirok etayotgan sportchilarga moddiy va ma‘naviy rag‘batlar berilmoqda.

Xulosa va tavsiyalar

Kurash va chavandozlik kabi milliy sport turlari yosh avlod tarbiyasida muhim o‘rin tutadi. Ular orqali nafaqat jismoniy, balki ma‘naviy tarbiya ham amalga oshiriladi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining sport sohasini rivojlantirishga oid qaror va farmonlari, ayniqsa, “Yoshlar–kelajagimiz” tamoyili asosida olib borilayotgan ishlar bu yo‘nalishdagi sa‘y-harakatlarning amaliy ifodasidir. Shunday ekan, milliy sport turlarini maktab, kollej va oliy ta‘lim muassasalarida keng targ‘ib qilish, ularni zamonaviy usullar bilan rivojlantirish yosh avlodni barkamol inson etib voyaga yetkazishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Karimov I.A. Yuksak ma‘naviyat–yengilmas kuch. Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-noyabrdagi PQ-4500-son qarori: “Sportni yanada rivojlantirish va sog‘lom turmush tarzini keng targ‘ib qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 10-avgustdagi “Milliy kurash sport turini rivojlantirish to‘g‘risida”gi qarori.
4. Ergashev M., Turg‘unov M. Kurash: Tarixi, nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
5. G‘aniyev A., Mo‘minov A. O‘zbekiston milliy sport turlari: tarixi va rivojlanish bosqichlari. – Toshkent: “Sharq”, 2020.
6. Xudoyberdiyeva S. Milliy sport turlari va yoshlar tarbiyasi. Yosh olimlar ilmiy to‘plami. – 2022. – №2(14). – B. 45–49.